SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

12-son (4-jild)
2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Sayt: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I12Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY’ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O‘zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, O‘zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o‘g‘li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo‘limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O‘ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg‘ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo‘raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G‘aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, “Tashkent International University of Education” xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo‘min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O‘roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko‘chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G‘aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00-SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar bo'yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 12-son (dekabr, 2024). -679 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich
FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li
SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich
XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Сойиб Раупов
КАМБАҒАЛЛИК ВА УНИ ҚИСҚАРТИРИШ МУАММОЛАРИ 33-42

Abdimo'minov Oybek Bektemirovich
MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li
XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira
ESKI TERMIZ SIMOBKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo
SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna
KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Таниев Аҳмаджон Бахромович
ТУРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУҲИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардорович
ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ТУРИЗМ ТРАНСПОРТИ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ ТАҲЛИЛИ 83-93

Raximov Baxromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi
O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich
QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

Абдурахманов Мухторали
ҲУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 113-116

Poshokulova Mohigul
BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA 117-122

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHDIDLAR 123-131

Sayfutdinova Nigina Furkatovna
O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI 132-135

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li
O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPSION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI 136-139

Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич
ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ 140-144

Sayidova Muhabbat G'afforovna
GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI 145-149

Kuraxmedov Azamat Erkinovich
SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI 150-153

Umarova Feruza Rozibayevna
O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI 154-156

Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li
KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI 157-161

Begbudieva Parvina Shoxruxovna
THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN 162-166

Aytbayev Mansurbek Yusupovich
MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA 167-173

Muslimov Sherzod Akbarovich
ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT 174-178

Jantayev Maqsud Ibragimovich
MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR 179-184

Norova Malika Fayzulloyevna
TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI 185-191

Gulova Anorgul Axtamovna
O‘ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO‘LGAN MUNOSABAT 192-196

Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdukarimovna
BURCH VA MAS’ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN’ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI 197-205

Berdikulov Chingiz Dusmuradovich
IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI 206-211

Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich
MILLIY-MA’NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA’NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA 212-216

Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich
JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O‘RNI 217-221

Bekpo‘latov Ulug‘bek Rahmatulla o‘g‘li
JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA’MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI 222-228

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Бердиева Мукаррама Анваровна, Чернова Наталья Васильевна
СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ 229-234

Жамаҳматов Кароммиддин Айнилло ўғли
БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ 235-243

Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi
ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO‘K” SIFAT BELGISINING SEMANTIK XUSUSIYATLARINING TADQIQI 244-247

Mansurova Mohinur Akmal qizi
HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI 248-252

Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям
ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА 253-257

Murodova Muqadas Ikromovna
XX ASR INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI 258-263

Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna
O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI 264-268

Davronov Shexroz Abrorovich
OG‘ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI 269-273

Begmatov Azizbek Tursunbayevich
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI 274-280

Ibragimova Moxiraxon Anvarovna
NUTQIY AKTLAR TASNIFI 281-285

Расулова Истода Абдулатифовна
К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ 286-293

Obidova Go‘zalxon Ma’rufjon qizi
O‘ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR 294-299

Furkatova Maxliyo To‘lqin qizi
O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI 300-309

Baxramov Xabibillo Sadikovich
INGLIZ TILIDA “POISON-ZAHAR” KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI 310-315

Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович
ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ 316-323

Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o‘g‘li
XATTOTLIK SAN’ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 324-327

Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna
YOLG‘IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOIY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI 328-331

Qayumova Mohinur Murodullayevna
LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE 332-337

Sayipova Dilafruz Rahimovna
O‘ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA “BOBURNOMA”NING AHAMIYATI 338-342

Diyarov Akmal To‘lqin o‘g‘li
INGLIZ TILIDAGI BOG‘DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI 343-348

Атаназарова Шохида Бахрамовна
РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА) 349-353

Mamadqulova Kamila Abduxoliqovna
ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS 354-364

Alimova Dilrabo
SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI 365-373

Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna
RUS VA O‘ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI 374-379

Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна
ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА» 380-390

Khamidov Tohirjon Olmos ogli
ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE 391-396

Umurzakova Kommuna Xursanovna
O‘ZBEKISTON IJTIMOIY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O‘ZGARISHNING TA’LIM JARAYONIGA TA’SIRI 397-402

Habibullayeva Shoira Shukurillayevna
ONA TILI DARSIDA GAP BO’LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI 403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Imomov Nurillo Fayzullayevich
TA'MINLOVCHI TO'LOV – MAJBURIYATLARNI TA'MINLASHNING YANGI USULI SIFATIDA 407-414

Салаев Нодирбек Сапарбаевич
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ, ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431

Ходжиев Юнус Мухитдинович
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436

Сайдивалиева Хуршида
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ 437-445

Muqimov Bobur
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451

Raimova Nargiza Doroyevna, To'ychiyeva Bahora Otabekovna
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO'LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478

Kubaeva Ismigul Farxod qizi
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484

Юсупов Ўктамбой Абсаматович
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491

Баходирова Сабина Улугбек кизи
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503

Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508

Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o'g'li
O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

To'ychiyeva Bahora Otabekovna, Raimova Nargiza Doroyevna
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 521-528

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich
SPORT MASHG'ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI VA TAMOYILLARI 529-539

Urazkulova Anna Vitalyevna
OLIY TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI 540-545

Қаршиева Дилбар Эшпулатовна
ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ 546-550

Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna
KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH 551-555

Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna
O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV 556-564

Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna
SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE 565-570

Акрамова Умеда Салиевна
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ 571-582

Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi
MATEMATIKA FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI 583-590

Boboqulov Chori Urolovich
SHAXMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 591-595

To'xtayev Hasan Toshpo'latovich
ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV-PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI 596-599

Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich
JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 600-607

Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL) 608-615

Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи
МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 616-619

Qodirov Xasanboy Oribjonovich
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIY TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 620-526

Aliyeva Iroda Otabek qizi
MAKTABGACHA TA’LIMGA XORIJ TAJRIBASINI QO‘LLASH BO‘YICHA MAVJUD TA’LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR 627-631

Ro‘zimurodov Ilyos Azamat o‘g‘li
O‘RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG‘USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI 632-636

Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi
JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI 637-642

Салиев Улугбек, Салиева Нигора
ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ 643-648

Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна
МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ 649-655

Муминова Офтобхон Каримовна
ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ 656-661

Ахмедова Уктамхон
РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ 662-667

Sattarova Markhabo Raxmonkulovna
TA’LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASH 668-672

Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA MATEMATIKA MASHG‘ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA’MINLASH YO‘NALISHLARI 673-678

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 12 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 30 November 2024
Accepted: 5 December 2024
Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

SEMANTIC PROPERTIES OF THE CONCEPT "POISON-ZAKHAR" IN ENGLISH

Bakhramov Khabibillo Sadikovich
ADU. Senior lecturer of the Department of FChT

Abstract. The article is devoted to the analysis of the semantic properties of words with the seme "poison-zakhar" in English, in which the role of such lexemes in the English language in conveying information and their stylistic properties are highlighted.

Keywords: zakhar, syntagmatics, paradigmatics, lexical-semantic field, receptor, polysemantic, intensity, seme.

INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Baxramov Xabibillo Sadikovich
ADU FChT kafedrasi katta oʻqituvchisi

Annotatsiya. Maqola ingliz tilida "poison-zaxar" semasiga ega boʻlgan soʻzlarning semantik xususiyatlarini tahlil qilishga bagʻishlangan boʻlib, unda ingliz tilidagi bunday leksemalarning axborot etkazishdagi roli va ularning stilistik xususiyatlari yoritilgan.

Kalit soʻzlar: zahar, sintagmatika, paradigmatika, leksik-semantik maydon, retseptor, polisemantik, intensivlik, sema.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N48

Kirish. Tilshunoslikning zamonaviy rivojlanish bosqichi va uning manfaatlari doirasi sezilarli darajada kengayishi bilan tavsiflanadi. Tilning tabiatini faqat inson va uning olami asosida anglash mumkin. Shu bilan bir qator soʻnggi tadqiqotlarda lingvistik muammolar ong, tafakkur va insonning amaliy faoliyati bilan chambarchas bogʻliq holda koʻrib chiqilmoqda. Insonda atrof-muhitdagi real dunyoni bilishi, narsa va hodisalarni tanishi (tushunish va ushlab koʻrish) va ular oʻrtasidagi uzviy bogʻliqlik haqida tasavvur (konsept) hosil boʻladi.

Insonning dunyoni bilish jarayonida tushunchalari shakllanadi.Inson — miya hamkorligida hosil boʻladigan tuygʻuni, oʻzini oʻrab turgan borliqning his etadi. Tilshunoslikda hodisalarning sistematik tabiati haqidagi gʻoya, xususan, sintagmatik va paradigmatik tamoyillarga asoslangan leksik maydonlar nazariyasida aks etadi [1. .].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Atrofdagi dunyo haqidagi maʼlumotlar turli xil energiya shaklida boʻladi: koʻrish — yorugʻlik, eshitish va teginish — mexanik, taʼm va hid — kimyoviy. Miyaning ishlashi uchun ularni elektr energiyasiga aylantirish kerak, bu esa retseptorlar tufayli amalga oshiriladi. Har bir sezgi organidagi retseptorlar energiya turiga qarab ixtisoslashgan.

Ingliz tillari izohli lugʻatlari ustida oʻtkazilgan tahlillar "poison" leksemasi polisemantik xususiyatga ega ekanligi va ular alohida olinganda ham, soʻz birikmalari va frazeologik birikmalar tarkibida kelganda ham turli-tuman maʼnolarni kasb etishlari mumkinligini koʻrsatdi. Bu hol "poison" leksemasi bilan bogʻliq qator maʼnolar orasida ulardan qay biri invariant, umumiy maʼno boʻla olishligini aniqlashda qiyinchiliklar tugʻdiradi. Shuni inobatga olgan xolda lugʻatlarda roʻyxatga olingan "poison" va u bilan bogʻliq morfologik va sintaktik tuzilishga ega birliklarni maʼnoviy nuqtai nazardan tahlil etishni lozim deb topdik.

Ingliz tilidagi "poison" leksemasiga lugʻatlarda berilgan taʼriflarga eʼtibor beramiz. Vebsterning "Ingliz tilining uchinchi yangi xalqaro lugʻati" (Webster's third new international dictionary of the English Language", Könemann, 1993) da ot soʻz turkumiga kiruvchi "poison" soʻzi oʻrta asrlar ingliz tilida "poisoun, poison", qadimgi fransuz tilida "poison drink, philter, poisonous drink, poison", lotin tilida "potion-potio drink, potus, potare" soʻzlariga qarindosh ekanligi, uning asl va yetakchi maʼnosi "*a substance (as a drug) that in suitable quantities has properties harmful or fatal to an organism when it is brought into contact with or absorbed by the organizm*" (tegishli miqdorda organizm bilan aloqa qilganda yoki soʻrilganda organizm uchun zararli yoki oʻlimga olib keladigan xususiyatlarga ega boʻlgan modda) ekanligi yozilgan.

Tahlil va natijalar. "Poison" soʻzining boshqa maʼnolarini lugʻatdagi ketma-ketlikda tarjima usuli orqali quyidagicha aniqladik:[5. R. 1751]:

- kimyoviy taʼsir qiluvchi modda, organizmni oʻldiradi, shikastlaydi yoki buzadi (*strychnine, carbon monoxide, and other*);
- muvaffaqiyat, farovonlik yoki boshqa quvonchli voqealar uchun halokatli yoki zararli narsa; They were generally considered box office poison (Edith Isaacs);*They are plain political poison* (J.T.Norman);
- taraqqiyot, faoliyat yoki farovonlikni buzadigan, xalaqit beradigan narsa; *Her life was ruined by the poison of lying gossip* (J.T.Norman);
- narsalarni bulgʻangan, buzilgan, chirigan yoki buzuq boʻlishiga olib keladigan narsa; The poison of bad example (yomon gapning zahri yomon);
- jirkanch yoki koʻngil aynadigan narsa; *Most stage juveniles, especially in musicals, are pure poison*(John Mason Brown);
- biror narsani oʻz didi yoki moyilligiga mutlaqo zid, nafrat,biror narsadan qochish; *Diversions of that kind were pure poison to him* (John Galsworthy. Apple Tree and other stories);
- spirtli ichimliklar; tarkibida kuchli taʼmga ega suyuqlik;
- baʼzi moddalarga qoʻshilganda faolligini yoki reaksiyasini kuchaytiruvchi modda; (*catalytic action, fluorescence, thermionic emission, nuclear fission);A catalyst poison, Fission poisons*;
- zaharli maydon yoki zaharli joy;

Yuqoridagi maʼnolardan tashqari "poison-zahar" leksemasini invariant maʼnolarini xam koʻrib chiqishni lozim topdik.

- zahar berish, zahar yordamida oʻldirish yoki shikastlash; *She was accused of poisoning her husband* (John Galsworthy. Apple Tree and other stories)
- zaharni ustiga yoki ichiga qoʻyish; *poisoning an arrow, poisoned the water*;

- bugʻli zahar, yuqtirish yoki singdirish;*Poisoned the air with its fumes* (John Galsworthy. Apple Tree and other stories);*even such harmless pleasures were poisoned with suspicion*(Virginia Woolf);
- mahsulotlar aralashmasidan paydo boʻlgan gʻayritabiiy zahar; *Blood that has been poisoned by infection*;
- ongini zaharlash, xulqini zaharlash, urf-odatlarini buzish; *Poisoning minds with evil propaganda*
- yomon munosabatda boʻlish; *Malicious tales of that kind poisoned nearly everyone against him* (John Galsworthy. Apple Tree and other stories);
- salbiy ta'sir koʻrsatish, zahar bilan yoʻq qilish yoki zarar yetkazish; *Aching in mind and body, poisoned with fatigue* (Felix Riesen- berg);
- yaroqsiz ahvolga olib kelish;*Poisoned the soup with too much salt; Parts of it were so dry and poisoned with alkali dust that no life existed there*(S.H.Adams);
- faolligini oshirish, ragʻbatlantirish; *This poison greatly increases the speed of the athlete than others* (John Galsworthy. Apple Tree and other stories);
- Insonning tilini zaharxandaligi yoki zaharli zabon; *Talk about poisonous tongues* (Dan Wickenden);
- musibatli onlar kelganda; *He felt poison mean that week*(Fitz Farrell).

Berilgan ta'riflarga qoʻshimcha tarzda yana quyidagi lugʻat ma'lumotlarini qoʻshish mumkin. A.S.Xorinbining ikki mingingchi yil chop etilgan "oxford advanced learner*s dictionary of current english" lugʻatida berilishicha[4: R. 974-975]:

• tirik tanaga yutilsa yoki soʻrilsa, oʻlimga yoki zarar etkazadigan modda: Some *mushrooms contain a deadly poison, o How did he die? Was it poison?(* Fitz Farrell*)*

• fikr, tuygʻu va hokazo:*the poison of racial hatred*

• yomon (jiddiy) ta'sir qilish:

•zaharlovchi (shaxs, predmet, borliqdagi tabiat qonuni)*:*

• birovni zahar berib oʻldirish yoki unga zarar etkazish harakati: *The rats were controlled by poisoning (*Fitz Farrell*).*

• agar hayvon yoki hasharot chaqsa, oʻlimga yoki kasallikka olib keluvchi zahar:*poisonous snakes o a tiny spider with a poisonous bite*

• dushmanlarcha yoki juda yoqimsiz*:a poisonous person o the poisonous atmosphere in the office*

• yoqimsiz xat yoki qora xat: *poison pen letter*

• kompaniya tomonidan oʻzlari istamagan taklifni oldini olish yoki ta'sirini kamaytirish uchun ishlatiladigan mudofaa shakli: *poison pill.*

Bundan tashqari, "poison" konseptining mazmuniy mavzu guruhlarini, ular oʻrtasidagi ma'noviy munosabatlarni oʻrganish muhim ahamiyat kasb etadi. "Poison" arxisemasiga asoslangan maydon miqyosini quyidagi mazmun guruh (toʻda)lariga ajratamiz:

1) oddiy zaharlovchi fazilatlar: *Mind poison, poisoning groups, bad factors, toxic language, bad ideas, toxic thoughts;*

2) zahar sifatlarini tavsiflash: *sharp, fast-acting, abnormal, unusual, simplified, complicated, incendiary, destroyer, destructive, explosive, influencer, perception, predilection, refinement, sapidity, savor sensibility;*

3) ifoda etilmagan differentsial jihatdan murakkab zahar turiga kvalifikatsiya qilish*(masalan, — o'tkir (zaharli va og'riqni keltirib chiqaradigan xususiyatlar bilan murakkab)*: *afflicted with poison, devouring,*;

4) past intensivlikda zaharlanish: *botulism, nausea, damage, changed. unsalted, unsalty. blah, bland, dull, lazy, mild;*

5) yuqori intensivlikda zaharlanish omillari: *poisonous*, *apathy, aversion, blandness, coarseness, disgust, disinclination, dullness, hate, hatred, idleness, indelicacy,indiscrimination, insipidity, lazinass, lethargy, lot salty, brackish, briny, piquant, pungent, racy, saline,salted, spicy, tangy.*

Yuqoridagilarga asoslangan holda "*poison-zahar*" leksemasiga xos quyidagi ma'no turlarini xos bo'lishi mumkin degan xulosaga keldik:

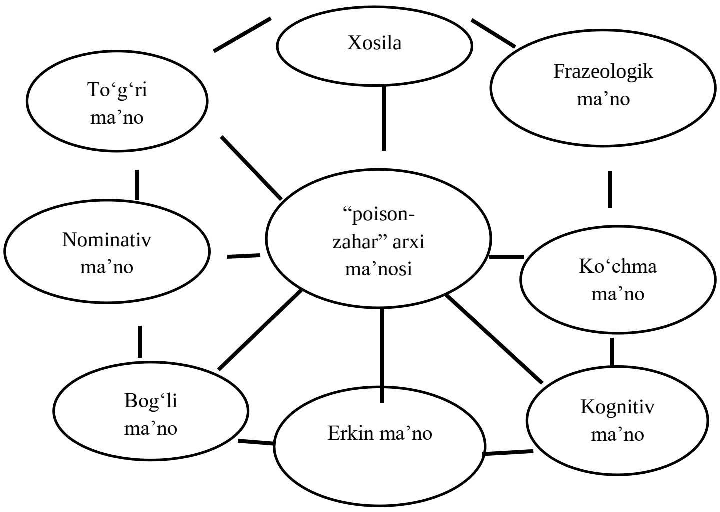

"Poison-zahar" arxisemasi va uning ma'no variantlari turlicha morfologik tuzilishga ega bo'lgan leksik birliklar (sodda, qo'shma, juft, yasama, qo'shma-yasama so'zlar, so'z birikmalari, frazeologik birikmalar) orqali namoyon bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari "poison-zahar" semantikasini quyidagi ko'chma ma'nolarini ham lug'atlarda kuzatdik.

• achchiq bo'lish va umuman nomunosib bo'lmoq:.

• maqsad, orzu, niyat ma'nosida ham kelishini matnlarda kuzatdik: *What's your poison? (spoken, humorous) I like alcoholic drink (*William Somerset Maugham. Cakes and Ale or the Skeleton in the Cupboard*).*

• yo'q qilib tashlash uchun ham ishlatiladi: *there was poisoned out and all rough fishes were destroyed (W. Va. Conservation Commission).*

• biron bir insonni yoki hayvonni o'zgalar tomonidan nomlab olinishi: *poison bleu (haqqini taniydigan, qora mushuk, katta baliq).*

• muayyan zaharga ega bo'lgan noyob o'simlik ma'nosini xam berishini guvohi bo'ldik: *poison ivy.*

• biror kishiga berilganda jozibali ko'rinadigan, ammo tez orada yoqimsiz bo'lib qoladigan narsa; *a poisoned 'chalice.For example: He inherited a poisoned chalice when he took over the job as union leader (U kasaba uyushma rahbari sifatida ish boshlaganida yaxshi ishlagandi, keginchalik o'ziga meros qilib oldi ushbu kasbni).*

• yurakni bezovta qiluvchi moy yoki Yapon Laki: *poison sumac:*

• tamaki mahsulotida mavjud bo'lgan zaharli hid, ta'm-maza: *poison tobacco:*

•togʻ oʻtlaridan tayyorlanadigan vino (zaharlash uchun): poison vine-poison ivy:

Shu bilan birga, idrokning tarkibiy qismi sifatida "poison-zahar" kategoriyasini ifoda etishning leksik va semantik vositalarining boyligi bilan "poison" konseptini idrok etish subyektiv tabiati va didni baholashi tufayli ziyon narsalarni idrok etish subyekti ancha qashshoqlashadi. "Poison-zahar" tuygʻusini tavsiflashda sifat, intensivlik, ijtimoiy belgilar, idrokning emotsionallik darajasi va boshqalar qoʻllaniladi.

Masalan:*The trend of serving chicken livers rare is exposing the public **to the risk of food poisoning**, research suggests.[Times, Sunday Times (2016)]*

"Poison-zahar" kategoriyasini ogʻzaki bayon qilishda predikat, predmet va subyektning oʻziga xos leksik-semantik namoyishlari diktum va modus tarkibiy qismlarida leksik, semantik-sintaktik va grammatik shakllarda ifodalanadi.

"Poison-zahar" semasiga ega boʻlgan leksema *hemlock yoki parsley* kabi soʻzlar bilan qoʻllanilganda koʻchma maʼnoda qoʻllanilib, birinchi maʼnosi*"Yevropa va Afrikada oʻsadigan fanda zaharligi isbotlangan oʻt boʻlsa"*, ikkinchi maʼnosi *"Vaysaganlari bilan bir mevasiz daraxtdir"* kabi metaforik modellar hosil qiladi*. M: A few, such as **poison hemlock** berries, are poisonous? (gemlok mevalari barchasi zaharli boʻladi); Everyone says he speaks a lot but does not fulfill any of his promises, some nicknamed him poison parsle. (Hamma uni koʻp gapiradi lekin birorta vaʼdasini bajarmaydi, vaysaganlari bilan bir mevasiz daraxtdir deydi).*

Bunday modellarni ayrim maqol va matallarda ham uchratish mumkin: A pot of milk is ruined by a drop of poison.; One man's meat is another's poisonGʻ– *(bir tomchi zahar ham bir qozon sutni zaharlaydi., birovni risqini birov yeya olmaydi)* maqolida esa "tomchi zahar yoki birov" soʻzlari metaforik model sifatida qoʻllangan.

Ushbu misollarga tayangan holda aytish mumkinki, ingliz tilida "poison-zahar" semasiga ega boʻlgan soʻzlar insonning ichki va tashqi dunyosi oʻrtasidagi oʻziga xos chegara rolini bajarmoqda.

Metaforik modellar bilan bir qatorda ingliz tilida "poison-zahar"soʻz-inson hayotidagi metonimik modellarda ham qoʻllaniladi. Msalan:*distribution*- soʻzi bilan birikib "statistik maʼlumot *yoki* hayotdagi katta-kichik sinovlar" tarjimasida keladi.*M: **The Poisson distribution** probability mass function can also be used in other fixed intervals such as volume, area, distance, etc. A Poisson random variable will relatively describe a phenomenon if there are few successes over many trials. The Poisson distribution is used as a limiting case of the binomial distribution when the trials are large indefinitely.*

Yuqorida sanab oʻtilgan leksemalar morfologik tarkibi va tuzilishiga koʻra quyidagi kabi modellarga ega boʻlishlari mumkin:

1. N yoki V (sodda tuzilishga ega bir oʻzakli soʻzlar); .
2. NQNqN (qoʻshma ikki oʻzakli soʻzlar); .
3. NQsuffixqN (ot yasovchi suffiksli yasama soʻz);.
4. AdjQNqWC (sifat va otdan iborat soʻz birikma);
5. NQAdjqN(ot va sifatli yasama soʻz);
6. NQVQsuffixqAdj (bir ot, bir feʼl va sifat yasovchi suffiksli soʻz);
7. NQVqN(otvafeʼlli yasama soʻz);.
8. NQVQsuffixqN (bir ot, bir feʼl va ot yasovchi suffiksli yasama ot);
9. NQ suffixqAdj(ot yasovchi suffiksli yasama soʻz);

10. NQNQ*suffix*qN (qoʻshma ikki oʻzakli suffiksli yasama soʻz);

11. NQsuffixQsuffixqN (bir sifat yasovchi va bir ot yasovchi suffiksli yasama soʻz);

12. NQVQ*suffix* qWC (ot va fe'l, ot yasovchi suffiksli soʻz birikmasi);

Yuqoridagi invariant til modellari jonli nutqda reallashadi va konkretlashadi. Ular asosida sodda va murakkab mazmunli nutq birliklari paydo boʻladi.

Xulosa. Shunday qilib, yuqorida zikr qilingan mulohazalarga tayangan holda ta'kidlash mumkinki, "poison-zahar" taqqoslash orqali mazmuni aniqlangan ba'zi bir fazilatlar va intensivlik chegaralari belgilanishi asosida yetakchi tasniflash xususiyatlariga ega. U lisoniy tadqiqot uchun obyekt sifatida xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Safarov Sh. Semantika. T., 2013. -340 b.
2. Sh.Iskandarova.Oʻzbek tili leksikasini mazmuniy maydon sifatida oʻrganish (shaxs mikromaydoni).- filol. fanlari dok. avtoreferat-T.1999.
3. A.Sobirov.Oʻzbek tilining leksik satxini sistemalar sistemasi tamoyili asosida tadqiq etish.-T.Ma'naviyat.2004.
4. Sh.Shokirov. Turli tizimli tillarda «koʻz» leksik-semantik maydoni va uni tashkil etuvchi til birliklari tipologiyasi. – f.f.f.dok. aftoreferat- T. 2020.
5. Vejbitskaya A. Semanticheskie universalii i opisanie yazoʻka. –M., 1999. –293 s.
6. Webster's third new international dictionary of the English Language", Könemann, 1993 [R. 2343]Gʻ
7. HornbyA.S.OXFORD Advanced Learner*s dictionary. sixth editionGʻ Edited by Sally Wehmeier. OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2000. P. -83.
8. Joanne Kathleen Rowling. Harry Potter and the Philosopher's Stone [Text] Gʻ J. K. Rowling. — London : Bloomsbury, 2001.
9. J ohnGalsworthy.Apple Tree and other stories [Text] Gʻ J. Galsworthy. - M. :Izd-volit. nainostr.yaz., 1961.
10. Charlotte Bronte. Jane Eyre [Text] Gʻ Ch. Bronte. - London :J.M. Dent and Sons LTD; N-Y : E.P. Dutton and CO INC, 1953.
11. Arthur ConanDoyle. The adventures of Sherlock Holms [Text] Gʻ A. Conan Doyle. - M.: Menedjer, 2006.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).